Lupa- ja valvontavirasto

Lausunto
21.10.2026
LVV-U/137394/2026
....

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Lupa- ja valvontaviraston lausunto sivistysvaliokunnalle koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 212/2026 vp)

Lupa- ja valvontavirasto pitää hallituksen esityksen tavoitteita koulutuksen järjestäjien varautumisen vahvistamisesta sekä opetuksen jatkuvuuden turvaamisesta poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa tärkeinä. Esityksessä virastolle osoitetaan uusia tiedonkeruu-, valvonta- ja ilmoitusten vastaanottotehtäviä, jotka vahvistavat valtakunnallisen tilannekuvan muodostamista sekä koulutuksen järjestäjien varautumisen seurantaa. Virasto korostaa, että uusien tehtävien tehokas ja yhdenmukainen toteuttaminen edellyttää selkeitä säädöspohjaisia toimivaltuuksia, tarkoituksenmukaisia tiedonsaantioikeuksia sekä riittäviä henkilöstö- ja tietojärjestelmäresursseja.

Tilannekuva

Lupa- ja valvontavirasto pitää tilannekuvaa koskevia säännöksiä erittäin perusteltuina, sillä tilannekuvan laatiminen esimerkiksi koronapandemian aikana perustui pelkästään opetus- ja kulttuuriministeriön antamaan toimeksiantoon. Tilannekuvatehtävä poikkeaa muiden Lupa- ja valvontaviraston toimialojen tilannekuvatehtävästä siinä, että tilannekuvaa kerätään suoraan kunnilta ja yksityisiltä koulutuksen järjestäjiltä. Tilannekuvan keräämistä koskevat järjestelmät ja toimintamallit tulee olla luotuina ja käytössä normaalioloissa.

Tilannekuvaan liittyvästä tiedonsaantioikeudesta ei ole ollut säännöksiä, minkä vuoksi tilannekyselyihin vastaaminen on ollut periaatteessa toimijoille vapaaehtoista. Tehokas tilannekuvatoiminto edellyttää, että normaalitilanteeseen liittyvät perustiedot voidaan hakea viranomaisrekistereistä (esimerkiksi Koski- ja Varda-järjestelmistä). Tällöin tilannekuvaviranomaisen ei tarvitse häiriö- tai poikkeustilanteessa kuormittaa kuntia ja muita koulutuksen järjestäjiä kysymällä perusasioita vaan se voi kyselyissä keskittyä muuttuneisiin olosuhteisiin ja ajankohtaisen häiriötilanteen kannalta tärkeisiin erityiskysymyksiin.

Rekisteritietojen saaminen on tähän asti osoittautunut haasteelliseksi. Osin esteenä on ollut varautumistehtävien sääntelemättömyys, ja Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 14 §:n mukainen valmiussuunnittelun tukemistehtävä on saattanut jossakin määrin vähentää esteitä. Yksiselitteisen sääntelyn puuttuminen Lupa- ja valvontaviraston oikeudesta saada tietoja muiden viranomaisten rekistereistä ja tietovarannoista sekä näiden tietojen maksullisuus ovat kuitenkin edelleen ongelma, joka käytännössä estää rekisteritietojen laajamittaisen hyödyntämisen.

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että ammatillisesta koulutuksesta annettuun lain uutta 124 b §:ää ja lukiolain uutta 61 b §:ää olisi tarpeen täsmentää. Säännöksissä tulisi säätää Lupa- ja valvontaviraston ja opetus- ja kulttuuriministeriön oikeudesta saada kyseiset tiedot salassapitosäännösten estämättä ja

maksutta. Lisäksi tiedonsaantioikeuden tulisi kattaa koulutuksen järjestäjien lisäksi myös valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitetut rekisterit ja tietovarannot siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä varautumistoimenpiteiden yhteensovittamiseksi sekä häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevan tilannekuvan muodostamiseksi.

Edellä mainittujen säännösten muotoilu voisi olla esimerkiksi näin:
Lupa- ja valvontavirastolla ja opetus- ja kulttuuriministeriöllä on oikeus pyynnöstä saada salassapitosäännösten estämättä ja maksutta varautumistoimenpiteiden yhteensovittamista sekä häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tilannekuvan muodostamista varten välttämättömät tiedot valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitetuista rekistereistä ja tietovarannoista sekä koulutuksen järjestäjältä. Lupa- ja valvontavirasto koostaa tilannekuvan häiriötilanteista ja poikkeusoloista opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Yksityisten koulutuksen järjestäjien varautumisvelvollisuus ja varautumisen valvonta

Varautumisvelvollisuuden ulottaminen yksityisiin koulutuksen järjestäjiin on hyvä ja tarpeellinen muutos. Myös varautumisen valvonta on lähtökohtaisesti hyvä lisäys, joka riittävästi resursoituna antaa Lupa- ja valvontavirastolle paremmat edellytykset tukea koulutuksen järjestäjien varautumista. Säännöskohtaisissa perusteluissa on katsottu, että tehtävä kuuluisi Lupa- ja valvontaviraston varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin osastolle. Lupa- ja valvontavirasto yhtyy tähän näkemykseen, koska valvontaa tulee suorittaa sen osaston toimesta, jolla on paras tuntemus kohderyhmien toimintaympäristöstä.

Lupa- ja valvontavirasto pitää kuitenkin ongelmallisena, että varautumisen valvontaa esitetään vain toisen asteen koulutukseen. Toisessa vireillä olevassa esityksessä (HE 233/2026 vp) ei ole mainintaa varautumisen valvonnasta lainkaan. Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa Lupa- ja valvontavirastolla on toimivaltaa oma-aloitteisesti tutkia toiminnan lainmukaisuutta, mutta varautumisen valvonta ei ole suoraa laillisuusvalvontaa. Laki edellyttää nimenomaisesti ainoastaan, että valmiussuunnittelua tehdään, eikä laissa ole hyvän valmiussuunnitelman kriteereitä. Normaalissa laillisuusvalvonnassa voitaisiin valvoa, että valmiussuunnitelma on olemassa, mutta se ei itsessään vielä turvaa riittävää valmiutta vaan valvonnan tulisi kohdistua myös suunnitelman sisältöön. Käsillä olevassa esityksessä on siihen tarvittava säännös, mutta samankaltaiset säännökset tarvittaisiin myös varhaiskasvatuslakiin ja perusopetuslakiin.

Voidaan olettaa, että kunnissa on tyypillisesti yksi valmiussuunnitelma, joka kattaa kaiken sivistyssektorin toiminnan varhaiskasvatuksesta lukiokoulutukseen. Vaikka varautumisen valvonnan ulottaminen myös varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen lisäisi resurssien kokonaistarvetta, resurssien käyttäminen siihen, että ainoastaan lukiokoulutusta koskevat asiat poimitaan ja erotetaan aineistosta, joka on kuitenkin kokonaisuutena hankittava ja käytävä läpi, on melko tehotonta.

Lupa- ja valvontavirasto

Lausunto
21.10.2026
LVV-U/137394/2026

Ilmoitus poikkeavien järjestelyjen soveltamisesta

Yli kaksi viikkoa kestävässä häiriötilanteessa koulutuksen järjestäjä voisi soveltaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 45 a §:ssä tai 52 a §:ssä esitettyjä poikkeusjärjestelyjä. Tällöin koulutuksen järjestäjän tulisi kummankin pykälän 2 momentin mukaan tehdä ilmoitus Lupa- ja valvontavirastolle, koska poikkeusjärjestelyjen soveltaminen on tilannetieto ja Lupa- ja valvontavirasto toimisi tilannekuvaviranomaisena.

Vaikka ilmoitusmenettely on tarpeellinen osa tilannekuvatoimintoa, kokonaisuudesta puuttuu valvonta- tai puuttumismekanismi, jolla estettäisiin näiden säännösten mahdollinen tarkoitushakuinen soveltaminen tilanteissa, joihin niitä ei ole tarkoitettu. Lupa- ja valvontavirastolla ei ole toisen asteen koulutuksen osalta valvontatoimivaltaa, eikä se voisi siten yksittäistapauksessa puuttua poikkeussäännösten soveltamiseen vaan ainoastaan välittää tilannetiedon opetus- ja kulttuuriministeriölle. Myöskään opetus- ja kulttuuriministeriöllä ei ole toimivaltaa varsinaisesti puuttua asiaan.

Mikäli lainsäätäjän tarkoituksena on luoda järjestelmä, jossa koulutuksen järjestäjän oman päätöksentekovallan vastapainona on ilmoitusvelvollisuus ja ulkopuolinen arviointi, jollekin viranomaiselle tulisi säätää toimivalta puuttua asiaan. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että ilmoituksen vastaanottaminen ja käsittely voisi olla luonteva osa yleistä toisen asteen koulutusta koskevaa valvontatoimivaltaa, jollaista Lupa- ja valvontavirastolla ei kuitenkaan vielä ole.

Tehtävien vaatima resurssi

Resurssia laskettaessa on virasto käsitellyt kokonaisuutena HE 212/2026 ja HE 233/2026 mukaisia tehtäviä.

Lupa- ja valvontaviraston näkemys on, että uudet tehtävät edellyttävät neljän henkilötyövuoden pysyvää lisäresurssia. Lupa- ja valvontaviraston näkemys lisäresurssin tarpeesta perustuu siihen, että koronapandemian aikana ministeriön toimeksiantoon perustunut pelkästään varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tilannekuvatehtävän hoitaminen edellytti aluehallintovirastojen opetus- ja kulttuuritoimen vastuualueilta käytännössä vähintään kolmen henkilön kokoaikaista työpanosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on puolestaan katsonut, että kasvavien tehtävien osalta on perusteltua, että kahden henkilötyövuoden suuruinen resursointi lisätään varautumisen ja tilannekuvan tehtävään. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että tällä resurssilla on mahdollista saada toiminta käynnistymään, mutta prosessien käynnistyttyä on resurssitarve suurempi.

Lupa- ja valvontavirasto korostaa vielä, että tilannekuvatehtävän resurssivaikutus ei koske pelkästään häiriötilanteita ja poikkeusoloja, vaan resurssivaikutus on pysyvä. On selvää, että tilannekuvan keräämistä koskevat järjestelmät ja toimintamallit tulee olla luotuina ja harjoiteltuina normaalioloissa. Tämä tarkoittaa käytännössä systemaattista normaaliolojen tilannekuvan keräämistä, mitä kautta mahdollistuu myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tilannekuvan kerääminen.

Lupa- ja valvontavirasto

Lausunto
21.10.2026
LVV-U/137394/2026

Lisätietoja antavat tarvittaessa yksikön päälliköt Kaisa Post (p. 0295 255 571, kaisa.post@lvv.fi) ja Noora Lohi (p. 0295 255 601, noora.lohi@lvv.fi)

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Osastopäällikön sijaisena
yksikön päällikkö — Kaisa Post

Yksikön päällikkö — Noora Lohi

Lupa- ja valvontavirasto
Postiosoite: PL 20, 13035 LVV
Puhelinvaihde: 0295 254 000
kirjaamo@lvv.fi | lvv.fi

Tämä asiakirja LVV-U/137394/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LVV-U/137394/2026 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Post Kaisa 20.10.2026 10:08

Esittelijä Lohi Noora 20.10.2026 10:07